

BİLGİ KENTİ: BİR DEĞİŞİMİN ANATOMİSİ

İlke Bezen AYDOĞDU¹

Özet

İnsanoğlunun yeryüzünde ilk ortaya çıkışında kentlerde ya da yerleşik düzende yaşamadığı, avlanmayı öğrendikten sonra bu duruma geçtiği bilinmektedir. Daha sonra tarımın başlaması ile köyler ortaya çıkmıştır. Bu durum Taş devri'nin kapanması ve Yenitaş Devri'nin başladığının bir işareti olmuştur. Bununla birlikte yazının bulunması ile kentlerin ortaya çıktığı söylenmektedir. Ancak yazıya sahip olmayan kentlerin var olduğunu örnekler ile açıklayan çalışmalar bulunmakta ve kent ile yazı arasındaki bağı çürütmektedir. Toplumların avlanmadan tarıma daha sonra yazıya geçerek oluşturduğu kentlerden günümüzdeki kentlere ulaşmalarında işbölümü, sınıf ve katmanlaşma, uzmanlaşma, bilimsel gelişmeler, ticaret ve sanayileşme, teknolojik ve sosyoekonomik gelişmelerin payı olduğu ise kaçınılmaz bir gerçektir. İşte en baştan günümüze gelirken kent kavramı incelendiğinde birçok farklı kent kavramları ile karşılaşmaktadır. Bu bağlamda kent, “sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşlarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” olarak tanımlanmaktadır. Günümüzde ise kent profilinin teknolojik gelişme ve küreselleşme süreçlerinin etkili olduğu sosyoekonomik geçişlerden etkilendiği ve değiştiği görülmektedir. Bundan birkaç on yıl öncesinde her eve bir bilgisayar olayı bile insanlara ütöpik gelirirken şimdilerde internet gibi bilgi ve iletişim teknolojileri hızlı bir şekilde insanların yaşamlarına girmektedir. Küresel iletişimi etkileyen bu büyük gelişmeler önemli bir ekonomik ürün olarak bilginin değişiminin yapıldığı ve bilgiye dayalı ürünlerin üretildiği yeni ekonomik modeller oluşturmaktadır. İnsanoğlu artık bir bilgi toplumunun içinde yaşamaktadır. Bu durum ise karşımıza bilgi kentleri kavramını çıkarmaktadır. Yeni gelişen bir kavram olan bu kavram, bilgi yönetimi ve bilgiye dayalı gelişme alanında kentsel karar vericilerin ve araştırmacıların oldukça dikkatini çekmektedir. Kentsel gelişme alanında bilgi kentine dönüşüm modern kentin sürdürülebilir zorluklarına olası bir çözüm ve vatandaşların refahı ve rahatı için bir reçete olarak görülmektedir. Bilgi kenti, bilgiye dayalı ekonomiden yola çıkarak vatandaşlarına bilgiye ulaşımını kolaylaştıran bir kenttir. Bu bağlamda bu kentteki yaşayanlar geniş kütüphanelerden, kültürel ve sosyal faaliyetlere ve eğitim faaliyetlerine ulaşmada iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanmakta ve bu faaliyetlerin içinde aktif olarak yer almaktadırlar. Literatür taramasına dayanarak yapılacak bu çalışmada bilgi kenti ele alınmaya çalışılacaktır. Bilgi kentine varılan süreçte kent kavramının geçirdiği değişimler, bilgi yönetimi ve bilgi toplumu kavramları ile birlikte incelenecektir. Toplumların bilgi toplumu olma yolunda ilerlerken oluşan bilgi kenti kavramı konu ile ilgili örnekler verilerek açıklanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Değişim, Bilgi, Bilgi Kenti, Bilgi Yönetimi.

KNOWLEDGE CITY: THE ANATOMY OF A TRANSFORMATION

Abstract

It is known that human beings didn't live in the city or permanent settlement at the beginning of their first emerging at the earth, it happened when they learned how to hunt. Thereafter with the beginning of agriculture villages have been appeared. This situation have been signified the closing of the stone age and the beginning of neolithic age. In addition to this, it is said that cities emerged with the invention of writing. However, there are researches which explain that there were cities which didn't have writing with examples, and the connection between city and writing is decayed. It is true that division of labor, class and stratification, specialization, scientific developments, trade and industrialization, technologic and socioeconomic developments contribute to reach the societies from cities which form from hunting to agriculture and then writing to present day cities. It is experienced with different type of cities when to examined the city concept from the beginning to nowadays already. In this context, the city is defined as “settlement unit which consist of little neighbourhood unit and has intenser population from villages and also less people do agriculture in there, this unit serves the purpose of people like settlement, sheltering, traffic, working, recreation and entertainment and it has always social development.” Nowadays the city profile is affectes by the socioeconomic transitions which have effective globalization processes and technologic development. From the last decades ago, “pc for all house” was an utopic for people, nowadays knowledge and communication technologies like as internet enter people lifes expeditiously. These major developments which affect global communication form new economical models in

¹ Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Kentleşme ve Çevre Sorunları Anabilim Dalı Başkanı, bezenaydogdu@yahoo.com

which make knowledge changing as an economical production and product knowledge based productions. Human beings live at the knowledge society from now on. This situation confront us with knowledge city concept. This concept is a newly developing concept and it is taken attention of urban policy makers and researchers at the knowledge based development area. Transformation to the knowledge city at the urban development area is seen as a solution for sustainable challenges of modern city and a formula for prosperity and comfort of citizens. Knowledge city is a city which ease to reach knowledge for its citizens from the point of view of knowledge economy. In this context, the living in this city use communication and knowledge technologies for reaching things from large libraries, cultural and social activities to educational activities. The knowledge city will be tried to examined in this study with literature review. Transformation of the city concept will be examined with the concept of knowledge management and knowledge society at the process which get to the knowledge city. Development of the concept of knowledge city when society proceed to become knowledge society will be explained with examples.

Key Words: City, Transformation, Knowledge, Knowledge City, Knowledge Management.

1. Giriş

*“Kentlerimizi...uygarlığın atölyesi ve aynı zamanda da
uygar insanın doğal evi olarak düşünmeliyiz.”*

Robert Park-1936

Ekonomik gelişme ile bilgi ve bilişim teknolojisi olanakları arasında doğrudan ilişki bulunmaktadır. Doğru bilgilere en kısa zamanda erişmek ulusal ve uluslararası pazarlarda rekabet edilebilirliğin önemli bir koşulu olarak karşımıza çıkmaktadır. Steve Jobs, bundan on yıllar öncesinden hem kişiye özel bilgisayar hem de daha küçük bilgisayar düşünceleri ile kendi markasını oluştururken etrafındakiler belki de bunun gerçekleşebileceğini düşünmemişlerdi. Ancak bugün geldiğimiz nokta herkesin kendi özel minik boy bilgisayarları ya da telefonları ile her an her yerde iletişim teknolojilerini sonuna kadar kullanmalarındır. 90’lı yıllarda insanların düşünmediği her teknoloji bugün kullanılmakta ve insanoğlu onlarsız hayatın nasıl olduğunu unutmuş bir durumda. İşte her şey böyle hızla evrilirken insanların yaşadığı çevrenin ve kentlerin de evrilmemesi ve teknoloji çağına ayak uydurmaması olası değildir. Günümüzde kent profiline teknolojik gelişme ve küreselleşme süreçlerinin etkili olduğu sosyoekonomik geçişlerden etkilendiği ve değiştiği görülmektedir. Küresel iletişimi etkileyen bu büyük gelişmeler önemli bir ekonomik ürün olarak bilginin değişiminin yapıldığı ve bilgiye dayalı ürünlerin üretildiği yeni ekonomik modeller oluşturmaktadır. İnsanoğlu artık bir bilgi toplumunun içinde yaşamaktadır. Bu durum ise karşımıza bilgi kentleri kavramını çıkarmaktadır. Bilgi kenti, bilgiye dayalı ekonomiden yola çıkarak vatandaşlarına bilgiye ulaşımını kolaylaştıran bir kenttir. Bu bağlamda bu kentteki yaşayanlar geniş kütüphanelerden, kültürel ve sosyal faaliyetlere ve eğitim faaliyetlerine ulaşmada iletişim ve bilgi teknolojilerini kullanmakta ve bu faaliyetlerin içinde aktif olarak yer almaktadırlar.

Bu çalışma giriş ve sonuç hariç iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda kent, bilgi toplumu ve bilgi yönetimi kavramları üzerinde kısaca durulacaktır. Ele alınan konu gereği kavramlar üzerinde durulmasının faydalı olacağı düşünülmektedir. İkinci kısımda bilgi kentine varılan süreçte kent kavramının geçirdiği değişimler, bilgi yönetimi ve bilgi toplumu kavramları ile birlikte incelenmeye ve toplumların bilgi toplumu olma yolunda ilerlerken oluşan bilgi kenti kavramı konu ile ilgili örnekler verilerek açıklanmaya çalışılacaktır. Çalışma literatür taramasına dayanarak yapılacaktır. Sonuç kısmı ile çalışma sonlandırılacaktır.

2. Tanımlar

2.1. Kent

Kent tanımına geçmeden önce dilimizdeki “kent” sözcüğünün geldiği kökleri incelemekte fayda bulunmaktadır. Kent, İngilizlerin “city”, Fransızların ise “la cite-la ville” sözcükleriyle karşılanmaktadır, buradaki tanımın yönetsel ve siyasal içeriğe sahip olduğu ve bu anlamdaki kentin, Latince aslındaki “civitas”ın anlatmak istediğini anlamı tam olarak karşıladığı ifade edilmektedir. (Keleş, 2004:107) Uygarlık (*civilization*) teriminin kökeni, Latince de genellikle kent anlamında kullanılan “civitas” sözcüğüdür; kültürel inceliği belirten bu sözcük, Batı dünyasında geleneksel olarak kentli olmanın göstergesi sayılmaktadır. (Bookchin, 1999:s.33) Bununla birlikte, İngilizce’de kullanılan “urban” ve bunun Fransızcadaki karşılığı olan “urbain” sözcükleri, toplumbilimsel kent tanımlarına daha uygun düştüğü, kent özyapısına sahip olan yerleşmeleri belirtmek üzere, nitelme sıfatı olarak kullanıldığı da belirtilmektedir. (Keleş, 2004:107) Latince de yönetsel örgüt birimi anlamına gelen “kent” (*urbs*) ile “kentsel yerleşme” (*urbanus*) karşılığı olan kent, dilimizde de değişik kavramları temsil ettiği eklenmektedir. (Keleş, 2004:107)

Kent “Sürekli toplumsal gelişme içinde bulunan ve toplumun, yerleşme, barınma, gidişgeliş, çalışma, dinlenme, eğlenme gibi gereksinmelerinin karşılandığı, pek az kimsenin tarımsal uğraşılarda bulunduğu, köylere bakarak nüfus yönünden daha yoğun olan ve küçük komşuluk birimlerinden oluşan yerleşme birimi” olarak tanımlanmıştır. (Keleş, 1998:75)

Yine kent, “toplumsal bakımdan benzerlik göstermeyen bireylerin oluşturduğu, göreceli olarak geniş, yoğun nüfuslu ve mekanda süreklilik niteliği olan yerleşme” olarak ta tanımlanabilir. (Keleş, 2004:107) Gerek içerdikleri gerekse dışladıkları açısından, büyüklüğün, kenti tanımlamak için tek başına yeterli olmadığı, ayrıca ticaret ve alışverişin hakim olduğu tüm mahalleri “kent” saymanın da tümüyle uygun olmadığı bilinmektedir. (Weber, 2010:88) Kent, mekan ve zaman içindeki insan yerleşmesinin belli özellikler taşıyan bir özel durumu olarak anlatılabilir. (Tekeli, 2011a:16) Kent, insanlara “işlerinde, dostluklarında, aşklarında” seçim olanağı sağlayan ve kalabalık içinde yalnızlığın yaşanabildiği tek yer olan yerlerdir. İnsanlar kendilerine birey olma olanağı vermiş kentte istedikleri zaman yalnızlığın tadına varabildikleri gibi; onu ellerinden kaçırmamalı, istediklerinde yeni “agora”larda bir araya gelmeyi de örgütleyebilmelidir. (Bumin, 2010:3)

Kent, bir eko–topluluktur. Kentleşme yalnızca tarihsel boyutu olan bir toplumsal ve kültürel olgu değil, aynı zamanda çok geniş kapsamlı bir ekolojik olgudur. (Bookchin, 1999:s.9) Kentleşmenin topluma ve doğal dünyaya karşı duyarlılığımızda meydana getirdiği değişiklikleri inceleyebilmenin bugünlerde daha büyük anlam kazandığı ifade edilmektedir. Bugün ekolojik düşüncenin modern insanlık durumunu kucaklayabilmesi için kente ilişkin toplumsal bir ekolojiye ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü kent sonuçta en gelişmiş durumuyla etik bir insan birliğidir; etik ve toplumsal nitelikteki bir eko–topluluktur. Yoksa kent, yalnızca isimsiz sakinlerine mal ve hizmet sağlamak için tasarlanmış yoğun yapıt bütünü değildir. (Bookchin, 1999:s.10) Kentler, çevre için bir tehdit olarak değil, çoğu kez doğayla denge içinde yaşamış, insanın doğal ve toplumsal mekan duyusuna ilişkin bilincini keskinleştiren kurumlar yaratmış, görülmemiş derecede insani, etik ve ekolojik bir topluluktur. (Bookchin, 1999:s.10)

2.2. Bilgi Toplumu

Bilgi toplumu, 1950 ve 1960’lı yıllarda A.B.D., Japonya, Batı Avrupa ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde bilgi teknolojilerinin giderek artan bir şekilde kullanımıyla ortaya çıkmış bir aşamadır. Gelişmiş ülkelerde şekillenen bu aşamanın en önemli özelliğinin, bilginin ve bilgi teknolojilerinin tarım, sanayi, hizmetler sektörlerinin yanı sıra eğitim, sağlık, iletişim gibi her

alanda kullanılabilir olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, bilgi toplumundaki gelişmeler kısa sürede üretimin ve verimliliği artırmasına yol açmakta ve yeni teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmeleri de teşvik etmektedir. Bilgi toplumundaki tüm bu gelişmeler diğer dünya ülkelerini de kısa zamanda etkisi altına almış ve uluslararası alanda ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel alanda entegrasyonu beraberinde getirmiştir². Bilgi toplumu; “sosyo-ekonomik faaliyetlerin giderek etkileşimli sayısal iletişim ağlarının katılımıyla veya bu iletişim ağların yoğun kullanımıyla gerçekleştirilmesi yanında bu amaçla kullanılan her türlü teknolojinin ve uygulamanın üretilmesi” olarak tanımlanmaktadır. (Bilgi Toplumu Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme (Dünya ve Türkiye), 2002: 4) Bu tanımlar; elektronik ticaretten, uzaktan eğitime; devlet-yurttaş ilişkilerinin sürdürülmesinden, karayollarının yönetimine kadar tüm yaşam alanlarına etkileşimli sayısal ağların katılması ve bilgi ve iletişim sektörü olarak tanımlanan uluslararası pastadan pay alınması anlamına gelmektedir.

Bilgi devrimi son yıllarda bilginin üstsüel büyümesine neden olmuştur. İnsanoğlunun bilimdeki bilgi birikimi geçmişe göre büyük oranda artmıştır. Ancak hiç kimsenin bu kadar hızlı bilgi değişimine hakim olması beklenemez. Bu durum bilgi toplumunu insanlara kazandırdığı “uzmanlaşma” durumunu yaratmaktadır. Daha önceleri teknolojinin üzerine odaklanılırken artık bilginin üzerine odaklanılmıştır. “*Bilginin anlamı ve amacı nedir?*” sorusu sorulmaktadır. Bu durum da bilgi yardımıyla yapılacak işlerin hızla yeniden tanımlanmasına ve dolayısıyla bu işleri yapacak kurumların da yeniden tanımlanmasına yol açmaktadır. Bilgi, günümüzde temel ekonomik kaynak olarak ele alınmakla birlikte yeni çağın bir karakteristiği olarak insanların karşısına çıkmaktadır. Bilgi ve teknolojinin birlikte sadece küresel ekonomik başarının anahtarı olarak değil, aynı zamanda demokrasiyi yeniden canlandıran bir anahtar olduğu ve bununla birlikte bilgi toplumunun gelişmesi politik karar verme süreçlerine ve demokrasinin gelişimine de etkili olduğu da belirtilmektedir. (Aydoğdu, 2011:1776)

Bilgi çağı, bilginin üretim için temel kaynak olduğu, bilgi üretimi ve iletiminin yaygınlaştığı, bilgi üretimi ve dağıtımında çalışanların çoğunlukta olduğu, sürekli öğrenme ve bilgilenme yoluyla değişme ve gelişmenin kaçınılmaz hale geldiği yeni toplumsal ve ekonomik örgütlenme dönemini işaret etmektedir. Bilgi çağı, öğrenmeyi herkes için olanaklı kılan yeni eğitim teknolojilerinin gelişmesine yol açtığı için, “*Sanayi Devrimi*”nden sonra insanlığın bugüne dek tanık olduğu en önemli olay olarak nitelendirilmektedir. Bir çok akademik yayında, “*Bilgi Devrimi*”nin ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda ve ilişkilerde köklü değişimlere yol açacağı ileri sürülmektedir (Balay, 2004:66).

2.3. Bilgi Yönetimi

Bilgi ve yönetim kavramlarının, ilk bakışta bir arada olmaları zor görünen iki kavramlar olduğu belirtilmektedir. (Güçlü, Sotirofski, 2006:355) Bilgi, büyük ölçüde bilmeye, kavramaya ilişkin ileri düzeyde kişisel bir kavramdır. Buna karşın, yönetim, ortak amaçlar için takım çalışmasını gerektiren örgütsel süreçleri ifade etmektedir. Bilgi Yönetimi'nin, “*information management*” ve “*knowledge management*” ifadeleri ile karşılandığı ve ayrı ayrı tanımlandığı ifade edilmektedir. (Şan, 2005:54) Tanımların arasındaki benzerlik ve farklılıklar öncelikle bilgi kavramının içeriğinden kaynaklanmaktadır. Bilgi, “*knowledge*” anlamında, amaç ve ihtiyaç durumunda kullanılabilir durağan veya potansiyel bir bütün; “*information*” anlamında kullanıldığında da bilgilendirme amacı taşıdığı ve ayrıca, bilgi (*information*) teknolojisi aracılığı ile üretilen veri için de kullanıldığı belirtilmişti. Bu belirlemelerden bilgi (*information*) yönetiminin bilgi kaynakları; bilgi (*knowledge*) yönetiminin ise insan ile ilgili olduğu kolayca söylendiği belirtilmektedir. (Şan, 2005:55) Bilgi yönetimi “temel olarak örgüt ortamında sürekli artan bilgi kapasitesini güncelleyen,

² <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplum-dogusu.htm>

oluşan bilgileri ulaşılabilir kılan, gerekli bilgiye ulaşmak için gerekli olan işlemleri tanımlayan ve gerekli bilginin şirket çalışanlarıyla paylaşılmasını sağlayan bir disiplin” (Güçlü, Sotirofski, 2006:355) olarak tanımlanmaktadır. Karl-Erik Sveiby bilgiyi tanımlarken maddi olmayan varlıkların önemini vurgulamış ve bilgi yönetimini “maddi olmayan varlıklardan değer yaratma sanatı” olarak tanımlamıştır. (İpçioğlu, Erdoğan, 2005:90)

Bilgi yönetimi, entelektüel sermayeye ilişkin süreçler, ölçümler, değerlendirmeler ve yatırımların dönüşümü gibi konulara odaklanmaktadır. Entelektüel sermaye ise şirketin sahip olduğu insan, yapısal ve müşteri sermayesidir (Güçlü, Sotirofski, 2006:355) Bilgi yönetiminin bölümleri, insanları, teknolojiyi ve süreçleri içermektedir. (Güçlü, Sotirofski, 2006:356) Bilginin yönetiminde alt yapı bağlamında ağ yapılarının da nesnel yönden üzerinde durulması gereken bir konu olduğu eklenmektedir. Ağlar, yerleşime dayalı olarak yerel ağ, extranet; konu temelli olarak da e-ticaret, e-hükümet ağı ya da yenilik üretmeye yönelik ulusal yenilik sistemleri ağı şeklinde yapılandırılmaktadır. (Şan, 2005:60)

3. Bilgi Kentine Doğru

Kentler, insanın yaşamını sürdürdüğü ve yeryüzünden yararlandığı odak noktalarıdır. Çevresindeki bölgelerin bir ürünü olan ve buraları etkileyen kentler, ekonomik ve toplumsal gereksinimlere yanıt verecek biçimde gelişmektedirler. (Harris, Ullman, 2002:55) İnsanlık tarihi geçmişten günümüze kadar üç önemli aşamayı kaydetmiştir. Birincisi, ilkel toplumdan temel ihtiyaçları karşılayacak kadar üretim yaparak geçindikleri tarım toplumu aşaması; ikincisi, tarım toplumundan ihtiyaç fazlası mal ve hizmet üretiminin yapıldığı sanayi toplumu ve üçüncüsü ise, fiziki sermaye yerine beşeri sermayenin önem kazandığı bilgi toplumu aşamasıdır. Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte uluslararası alanda insanın refahına ve insana yatırıma öncelik veren ve daha kaliteli yaşam felsefesine dayanan sürdürülebilir gelişme ve insani gelişme stratejileri önem kazanmıştır³.

Bu gelişmelerin yanı sıra kentin tarihin başında çoktan olgunluk dönemine eriştiği ifade edilmektedir. (Mumfort, 2007:14) Kentin ana işlevi, gücü biçime, enerjiyi kültüre, ölü maddeyi sanatın canlı simgelerine, biyolojik üremeyi toplumsal yaratıcılığa dönüştürmektir. Kentin pozitif işlevleri, modern insanın bugün yönettiği muazzam enerjilerle başa çıkabilen yeni kurumsal düzenlemeler yaratılmadan ortaya çıkamaz. (Mumfort, 2007:686) Kent çok uzun süredir uygarlığın odağı sayıldığı için, kentsellik olgusunun, farklı kültürel ve tarihsel bağlamlarda birçok değişik bakış açısından incelendiğini görmek şaşırtıcı olmaz. (Harvey, 2003:180) Kentsellik, toplumsal sürecin özel bir eğilim biçimi olarak görülebilir. Bu süreç insan tarafından yaratılan, mekansal olarak yapılandırılmış bir çevrede gelişir. Kent bu yüzden elle tutulabilir, inşa edilmiş bir çevre-toplumsal bir ürün olan bir çevre- olarak görülebilir. (Harvey, 2003:181)

Modern kent planlamasının temelinde, kapitalist gelişme sonucu doğan sanayi kentini yadsıma ve onun sorunlarına çözüm arama bulunmaktadır. (Tekeli, 2010:28) Bu nedenle doğuşu sosyalist hareketle eş zamanlıdır ve iç içedir. 1848 yılından sonra ise birbirlerinden kopmuşlardır. (Tekeli, 2010:28) Kentlerin hızla büyümesinin, sanayi devrimi ve onunla birlikte gelen teknolojik değişikliklerle nüfusun kentlileşmesinin, kentlerin uzamsal ve özdeksel yapılarında derin etkileri olmuştur. (Hatt, Reiss, 2002:33) Bununla birlikte, yirminci yüzyıla girildiğinde, dünya nüfusunun sadece onda biri kentlerde yaşamaktaydı. 1980'lere gelindiğinde ise kentli nüfusun oranı yeryüzündeki her üç kişiden birine yükselmişti. Yirmi otuz yıla kalmadan bu oran, her iki kişiden birine denk gelecektir. (Hout, Thalman, Valbelle,

^{3 3} <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplum-dogusu.htm>

2000:11) Kentleşme, küresel bir olgu haline gelmiş ve gelişmiş ülkelerin bir ayrıcalığı olmaktan çıkmıştır. Dünyanın en büyük kenti olan Mexico City bir Üçüncü Dünya kentidir. Kentsel yaşantı biçimi dünyaya egemen olmuştur. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:11) Kentte değişim ya da dönüşüm kullanıldığında ya kentin parçalarının nitelik değiştirmesine ya da biriken dönüşümlerle kentin evrimsel bir oluşum geçirmesine atıfta bulunmaktadır. (Tekeli, 2011c:271) Kent mekanında değişmeyi ve dönüşmeyi sürekli gündemde tutan nedenler vardır. Nüfusun sürekli artması, ekonominin gelişmesi, dünyaya eklenme biçiminin değişmesi olarak sayılabilir. (Tekeli, 2011c:272)

İnsanların kentlerin “ebedi” olduğunu, kentteki kültürel yaşamın kırsal kesimin toplumsal etkilerinden bağımsız olduğunu düşünmeye alıştı. (Bookchin, 1999:s.130) Ayrıca kentin ne olursa olsun kalıcı olduğu eklenmektedir. Ayrıca kent, insani özellikleri ve özgürlük kavramını genişletmekle kalmayıp kan bağı, cinsiyet ayrımcılığı, yaşa dayalı statü ve etnik ayrımcılık gibi dar görüşlü bağları ortadan kaldıran eşitlik idealini yaymaya çalışmış, bu yolla da tarihsel ve çoğu kez son derece ahlaki bir gelenek haline gelmiştir. (Bookchin, 1999:s.18) Kentin, insanlık tarihinin çok önemli bir bölümünü oluşturduğu, yaklaşık yedi bin yıldır insan zekasının oluşumunda bir etmen olduğu belirtilmektedir. (Bookchin, 1999:s.12) Bu yüzden kentin tarihinden bahsederken, belli bir kentin yükselişi, gelişmesi ve çöküşü üzerinde yoğunlaşmaya gerek olmadığı düşünülmektedir. (Bookchin, 1999:s.19) Bu tarih birikimci niteliktedir. Örneğin, Atina, Kudüs ve Roma’da ortaya çıkmış olan yurttaşlık geleneği ile ideolojik gelenekler, bu kentlerin yurttaşlık esasına dayalı yerleşim birimleri olarak çöküşünden sonra da uzun zaman yaşamış, ortaçağın son zamanlarında ortaya çıkan kentlerde bir bütün haline gelmiştir. (Bookchin, 1999:s.19) Daha sonraları Rönesans döneminin, Barok çağın ve Aydınlanma döneminin kentleri, antik ve ortaçağ kentlerinin yeniden düzenlenmiş bir şekli olarak ortaya çıkmış, bu kentlerin mimarisi, edebiyatı, sanatı, dinleri ve felsefeleri benimsenerek yeni çağın gereklerine uygun hale getirilmiştir. (Bookchin, 1999:s.19) İnsanlar kent yaşamı için yeni bir temel atmak niyetindeyse, öncelikle kentin tarihsel doğasını anlamak ve kendi bünyesinden kaynaklanan başlangıçtaki işlevlerle bunlara eklenebilecek yeni işlevleri birbirinden ayırmaları gerekmektedir. Kentin içinden geçtiği uzun tarihsel evreleri incelemeyen geleceğe doğru cesurca bir atılım yapılması için gereken ivmenin bilinçlerde bulunması mümkün değildir; “gelişmiş” veya “ilerici” olmalarıyla böbürlenilenler de dahil, mevcut planların çoğu, bugün kentsel ve bölgesel biçimlerin zavallı mekanik karikatürlerinden başka bir şey değildir. (Mumfort, 2007:14) Kentleri tanımlamak için tarih içinde daha zengin ve sağlam ölçütler arandığında, bu yüzeysel benzerliklerle karşıtlıklar bütünüyle kaybolup gideceği ifade edilmektedir. (Bookchin, 1999:s.33) Tarih, eşsiz ve özgün yapıdaki birçok kent örneği ile doludur. İlk önceleri tapınak çevresine kurulu Sümer kentleri vardı; daha sonraları Babil gibi meydanlar çevresine kurulmuş kentler ortaya çıktı; daha dinamik bir nitelik taşıyan eski Yunan demokrasilerinde, insanlar arasındaki etkileşimi teşvik eden kent meydanları yaşamın merkezini oluştururdu; ortaçağa ve daha yeni dönemlere ait olanlar ise pazar yerlerinin çevresine kurulmuştur. (Bookchin, 1999:s.33) İster ilahi ister dünyevi olsun, ütopyik görüşlerin çoğu kent şeklinde tasarlanmıştır; öbür dünya “Yeni Kudüs” olarak nitelendirilir; Antik Yunan “kent devletleri” ise sekülerlik idealleri olarak ele alınmaktadır. (Bookchin, 1999:s.33) Geçmişteki çoğu kenti günümüzdeki kentlerden kesin olarak ayıran özelliklerin arasında, yaşanan kente duyulan sevgi, kentin refahına yönelik derin ve sonsuz inanç ve bu duyguları -gerek tanrısal gerekse düşünsel nitelikteki-ahlaki ve ekolojik bir bağlama oturtma çabası yer almaktadır. (Bookchin, 1999:s.35) Ahlaki temellere sahip bu sadakat duyguları modern kent sakinlerinin içinde hala yaşıyor olabilir; ancak bu, geçmiş çağların yurttaşlarına damgasını vurmuş olan etik güçlülüğün, ahlaki sorumluluğun ve yurttaşlık erdeminin bir ürünü olarak değil, bugün iyi bir yaşam olarak adlandırdığımız maddi, kültürel ve sinirsel uyarıma duyulan hararetli bir iştah şeklinde kendini göstermektedir. (Bookchin, 1999:s.33)

E.Gutkind, 1962’de yayımlanan *Crepuscule des villes* (Kentlerin Şafağı) başlıklı kitabında şunları yazmaktaydı: “Çağdaş kentlerimizin doğrudan mirasçısı oldukları Sümer ve İndus vadisi kentleriyle aramızda yaklaşık yüz seksen kuşak vardır. Beş bin yılda kentlerin işlevleri, boyutları ve yapıları elbette ki değişikliklere uğramış, ancak kentsel yaşantıyı kırsal yaşantıdan farklı kılan genel hatlar özde aynı kalmıştır. Tarım devrimiyle başlayan bir süreci tamamlayan kentleşme devriminin insanoğlu ile doğa arasındaki dayanışma ve yakınlığa son vermesiyle, yeni bir insan türü ortaya çıkmıştır. Ve bu iki devrim, tarım ve kentleşme, uygarlığımızın dayandığı temelleri oluşturmuştur.” (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:12) Çağımızın farklı nitelikteki bazı devasa merkezlerini saymazsak, antik ve modern kentler arasında temelde farklılıklar bulunmamaktadır. Her dönemde ve her yörede kentsel yaşantıya geçiş çok derin bir değişime yol açmış, bu değişim, araştırmacı Andre Leroi-Gourhan’ın deyişiyle, “fiziksel ve ruhsal dengeye ilişkin tavrımızı en derinden etkileyen unsur” olmuştur. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:12) Tarih boyunca her çağın ve uygarlığın kendine özgü kentleri var olagelmıştır. İnsanların yerel ve ortak gereksinmelerini karşılamaları için bir araya toplanmalarından doğan kentler, her çağda ve uygarlık içinde, belli bir düzenleme gerektirmiştir. (Keleş, 2004:113)

İlk kentler, MÖ 3000’in biraz öncesinde Nil vadisinde ve Mezopotamya’da doğmuş ve kentleşme daha sonra, Filistin, Suriye, Anadolu, İran, Orta Asya ve İndus vadisine yayılmıştır. İlk kentler ile ilgili incelemelerde önemli güçlüklerle karşılaşıldığı ifade edilmektedir. Bunların en başında incelenen konunun tanımlanması gelmektedir. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:13) Ayrıca kentlerin tarihte ilk olarak ortaya çıktığı dönemi saptamak güç olduğu ifade edilmektedir. Kentlerin ilk olarak MÖ 6000 yıllarında belirmeye, MÖ 4000 dolaylarında da tam olarak kendisini göstermeye başladığı söylenebilir. (Hatt, Reiss, 2002:28-29) Avlanma ile yerleşik yaşama geçildiği belirtilmektedir. (Ertan, 2007 :17) Bu kentlerin boyutları küçüktü, bunun nedeni de, tarımın veriminin düşük, uzun mesafeli ulaşımın maliyetinin de fazla olmasıydı. Tarımda verimlilik artışının daha çok nüfusun bir arada toplanmasına olanak tanınması, demir alanındaki metalurjik buluşların, tarımsal makine teknolojisinin ve bu alandaki gelişmelere bağımlı olan ulaştırma teknolojisinin ilerlemesini gerekli kılmıştır. (Hatt, Reiss, 2002:28-29) Kent olgusu birçok biçimde irdelenebilir. En basiti olan morfolojik yaklaşım hayal kırıcıdır. Günümüzde olduğu gibi ilkçağda da, bir yerleşim merkezinin surlarla çevrili olması onun kent olduğu anlamına gelmemektedir. Pek çok eski Mısır kentinde, Yukarı İmparatorluk döneminin Roma kentlerinde sur yoktu. Aynı biçimde, yerleşim merkezinin boyutları da çok önemli değildir. Yapıların bulunduğu alanın genişliği, nüfusun artması kesin kentleşme belirtileri değildir. Öyleyse, bir kentten söz edebilmek için toplumbilimine başvurulması gerekmektedir. Kent, insanların birbirleriyle buluştukları, malların değiş tokuş edildiği ve fikirlerin yayıldığı bir ilişkiler ve karar merkezidir. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:14) Antik çağların kentlerinin büyüklüklerine ilişkin fazla bilgimiz olmamakla birlikte, MÖ 6. yüzyılda Babil’in 350 bin ve iki yüzyıl sonra da Syracuse’un 400 bin nüfuslu olduğu bilinmektedir. (Keleş, 2004:23) Antik çağın en büyük kenti bir buçuk milyon nüfuslu Roma’ydı. Eski Yunan ve Roma kentleri, tutsaklık düzenine dayanan bir uygarlığın ürünüydüler. (Keleş, 2004:23) Bununla birlikte, kentleşme ile yazının bulunuşunun el ele gitmediğini saptanmaktadır. Yazı başlangıç evrimlerinin giderek daha iyi anlaşıldığı, ancak başlangıç işlevlerinin hala karanlıkta kaldığı bir tekniktir. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:451) Bu günümüzde bilgi toplumuna varılmış seviyede çok önemlidir.

Ortaçağların surlarla çevrili kentleri bir yandan savunma gereksinmelerinin, öte yandan da güzel görünme isteğinin etkisiyle içlerine kapanık kentler olmuşlardır. 12. yüzyılda, nüfusu 100 bini aşan kentler parmakla sayılacak kadar az olduğu belirtilmektedir. Ortaçağ kentlerine ya tümüyle siyasal ve kültürel işlevler ya da tamamen ekonomik işlevler egemendi. Çağdaş sanayileşme, teknoloji, ulaşım ve yönetim olanaklarının ürünü olan çok işlevli kent olgusu

ortaçağ kentlerine yabancı bir olgudur. (Keleş, 2004:23) Sanayi öncesi kentinin tarım dışı üretimine ilişkin yapısında ilk çözümler 12. yüzyıldan sonra ticaretin gelişmesiyle başlamıştır. Kentte yeni bir işbölümü ortaya çıkmıştır. Üretim ve ticaret ayrılıp, uzmanlaşmış bir tüccar sınıfı doğmuştur. (Tekeli, 2011b:31)

17. yüzyılın ikinci yarısından sonra da keşifler ve uluslararası gelişme, ticaret ve gemicilikteki gelişmeyi sanayiden daha hızlı geliştirdi. Bu gelişme paralelinde kurulan koloniler, hem gelişen sanayi için hammadde hem de üretim için pazar sağlıyordu. Bununla birlikte 18. yüzyılın sonundan başlayarak 19. yüzyılın ilk yarısında sanayi devrimini gerçekleştiren İngiltere'de ilk sanayi kentleri ortaya çıkmıştır. (Tekeli, 2011b:32) 17. yüzyılın ikinci yarısını izleyen döneme damgasını vuran Barok kentlerinde korular ve parklar kenti süsleyici öğeler olarak kullanılmıştır. Bu bağlamda 18. yüzyıl kentlerin yeşil alanları fazla olarak oluşmuştur. (Keleş, 2004:114)

Sanayi devriminin başlangıcında, kentlerin ekonomik yapısında başlıca rol oynayan öğeler kentsoylular (burjuvalar), tüccar ve bankacılarıdır. Gelişen bir ticaret yaşamı ile sanayi öncesi bir dönemin izlerini taşıyan zanaatlar bütünleşebilmişti. (Keleş, 2004:23) Bununla birlikte sanayi devrimi, yani makineleşmenin ve ussallaşmanın sistemli bir biçimde ve geniş ölçüde uygulanması, zihniyet ve davranışların bu yeni kapitalist üretim biçiminin isterlerine uydurulmaya başlanması geleneksel kent yapısını sarsmaya, değiştirmeye önyak olmuştur. Tüm sanayi dalları eski kentlerin dışında, enerji kaynakları, ulaşım araçları, hammadde kaynakları ve insan gücü sunumunun ucuz ve kolay olduğu yerlerde yerleşmeyi yeğ tutmuştur. Fabrikalar yakınında sanayi kapitalizminin simgesi olan işçi kentleri doğmuştur. (Keleş, 2004:24) 19. yüzyılda büyük kentlerden birçoğu, hammadde kaynaklarından ve maden havzalarından Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerine dışsattım yapılan, buna karşılık o ülkelerden getirilen sanayi mallarının alındığı ve dağıtıldığı geçiş özekleri durumundaydı. (Keleş, 2004:24) 19. yüzyıl, sanayi devriminin toplumların yaşamasına getirdiği ekonomik ve toplumsal değişikliklerle doludur. Daha çok nüfusu barındırmaya başlayan kentlerde, yeni teknolojinin olanaklı kıldığı ulaşım biçimi, kent biçimini etkilemiş, geçmiş yüzyılların artık eskiyen biçim öğeleri, yerlerini, yeni öğelere terk etmeye başlamıştır. (Keleş, 2004:114) 19. yüzyılın ikinci yarısında sanayi kenti betimlemeleri okunduğunda rastlanan, fabrika bacalarından yükselen dumanların tanımladığı kent silüetleri, yüksek yoğunluklu, altyapısı gelişmemiş, işçilerin yaşadıkları sefalet mahallelerinin yaygın olduğu kent yapısı doğmuştur. Ayrıca işçi sınıfı 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra siyasal mücadeleye girince, bunun paralelinde modern kent planlaması doğmuştur. (Tekeli, 2011b:33) Bununla birlikte 19. yüzyılda kentler artık bilimsel niteliği ağır basan bir disiplin haline gelen kent planlaması ve plan düşüncesi ile ele alınmaya başlanmıştır. (Keleş, 2004:115)

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş 18. yüzyılın sonuna doğru yaşanan sanayi devrimi ve Fransız devriminin sonucunda oluşmuştur. 18. yüzyılın sonu 19. yüzyılın başlarında endüstri devrimi kentleşmede yeni bir dönem açmıştır. Sanayi kentli sadece tarım dışı üretimini artması sonucu ortaya çıkmamıştır. Bunun haricinde tarımda noktalaşma, tarımsal yapının çözülmesi, köylü kitlelerin kente göçmeye hazır hale gelmesi kentlerin nüfusunu ve kent sayısını arttırmıştır. Sanayi devrimi ile ortaya çıkan kentsel değerler bütün dünyaya yayılmış ve kent yaşamı egemen yaşam biçimi olmaya doğru gitmektedir. Yani dünya giderek kentselleşmektedir. Sanayileşmeyle beraber kentler bir bütün olarak toplumsal ilişkiler bağlamında yeni bir konuma geçmiştir. Sanayileşme hareketinin sonucunda ortaya çıkan krizin atlatılması ile birlikte ekonominin istikrarının sağlanması önem kazanmıştır. Bilgi teknolojilerinin gelişimiyle birlikte uluslararası alanda insanın refahına ve insana yatırıma öncelik veren ve daha kaliteli yaşam felsefesine dayanan sürdürülebilir kalkınma ve

insani kalkınma stratejileri önem kazanmıştır⁴.

Kent ilk olarak bir tanrının evi biçiminde ortaya çıkmıştır. Ebedi değerlerin temsil edildiği ve kutsal olasılıkların açığa çıkarıldığı bir yerdi. Simgeler değiştiyse de, onların ardındaki gerçeklikler değişmedi. Bugün, hayatın açığa vurulmamış potansiyellerinin günümüz biliminin o azametli cebirinin ötesine geçtiğini, daha önce hiç olmadığı kadar iyi bilinmekte; bu potansiyellerin insanın sonraki dönüşümleri konusundaki vaatleri, tükenmez olduğu kadar büyüleyici olduğu düşünülmektedir. (Mumfort, 2007:691) Kentin doğuşu bakımından hem tarımsal üretim teknolojisinde hem de tarım dışı üretim teknolojisinde belli bir düzeyin aşılması bir ön koşul olduğu kadar, gelişmiş bir güç yapısının ve sosyal örgütlenmenin de bulunması gerekir. (Tekeli, 2011b:29) Kuşkusuz geç Neolitikte kentin ortaya çıkışından, 19. yüzyılda sanayi kentinin doğuşuna kadar, toplumsal yapıyı etkileyen önemli teknolojik ve örgütsel yenilikler olmuştur. (Tekeli, 2011b:30) Uygarlığın doğuşu olarak kabul edilen kentler, günümüzde toplumların bugünkü yaşamlarını tehdit eder bir gelişme süreci içindedir. Kentleşme, 20. yüzyılın ayırt edici özelliklerinden biri olmuştur. Gelişmiş olsun, gelişmekte olsun, bütün ülkeler, kentleşme olayının sorunlarıyla karşı karşıya kalmışlardır. 20. yüzyılın kentlerini bir önceki yüzyıldan ayıran önemli özellik ise nüfusun aşırı artışı olduğu belirtilmektedir. (Keleş, 2004:25) Ayrıca 20. yüzyıl kent planlamasının sıçrama yaptığı bir dönem olmuştur. (Keleş, 2004:115)

Kent, bir yandan şehir merkezindeki değerli arazilerin doldurulmasıyla bir yandan da o zamana dek sınırlı kaldığı söylenebilecek büyük bir banliyöleşme süreciyle birlikte derinden bir dönüşüm geçirdi. (Castells, 2008:510) Yenilik ortamları, Bilgi Çağı'nda yeniliğin ve sanayi üretim sürecinde katma değer yaratmanın temel kaynaklarıdır. (Castells, 2008:520) Elektronik iletişim ve bilgi sistemlerindeki gelişmeler, gündelik hayattaki işlevlerin, çalışma, alışveriş, eğlence, sağlık, eğitim, kamu hizmetleri, yönetim gibi alanlarda gerçekleştirilmesi ile bu işlevlerin gerçekleştirildiği uzamın giderek birbirinden ayrılmasına izin veriyor. (Castells, 2008:526) Bilgi teknolojisinin kentler üzerindeki etkisine ilişkin yapılan varsayımlar, "tele-çalışma"da, online alışverişte, online bankacılıkta, online uzaktan öğrenimde büyük bir artışın olacağıdır. Bu bağlamda e-iş, e-devlet, e-hizmet olaylarının gelişeceği üzerinde durulabilir. (Castells, 2008:526-529-531) Bununla birlikte, zaman daha bir esneklik kazanırken, insanlar mekanlar arasında giderek daha seyyar bir vaziyette gidip gelebildiğinden, mekanlar da daha tekilleşecektir. (Castells, 2008:532) Ayrıca, yeni bilgi teknolojisiyle mevcut toplumsal değişim süreçleri arasındaki etkileşimin kentler ve mekan üzerinde ciddi etkileri vardır. Bir yandan, kent formu, planlama açısından ciddi bir dönüşüm geçirmektedir. Ancak bu dönüşüm, tek, evrensel bir kalıba göre gerçekleşmez: Tarihsel, ülkesel, kurumsal bağlamların özelliklerine bağlı olarak ciddi bir farklılık gösterir. (Castells, 2008:532) Bilgi Çağı, yeni bir kent formunun, bilgi kentinin habercisidir. Ancak nasıl ki, sanayi kenti Manchester'ın dünya çapına yayılmış bir kopyası değilse, belirmekte olan bilgi kenti de Silikon Vadisi bir yana, Los Angeles'ın da bir kopyası olmayacaktır. Öte yandan, sanayileşme çağına olduğu gibi, kültürel, fiziksel bağlamların sıra dışı çeşitliliğine karşın bilgi kentinin kültürler ötesi gelişiminde de bazı temel ortak noktalar vardır. Yeni toplumun, bilgiye dayalı, ağlar etrafında örgütlenmiş, kısmen akışlardan oluşan doğası yüzünden bilgi kentinin bir kent formu değil, bir süreç olduğu savunulmaktadır. (Castells, 2008:532)

Bilgi toplumunu şekillendiren, ona hakim olan toplumsal pratiklerin ayırıcı özelliği olan yeni bir uzamsal biçim olduğu görüşü ileri sürülmektedir. (Castells, 2008:548) Bilgi akışı, teknoloji akışı, örgütsel iletişim akışı, sesler ve sembollerin akışı, sermayenin akışı gibi akışların toplumu oluşturduğunu savunmaktadır. Akışlar sadece sosyal örgütlenmenin bir

⁴ <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplum-dogusu.htm>

unsuru değildir, aynı zamanda insanların ekonomik, siyasi ve sembolik hayatlarına hakim olan süreçlerin ifadesidir. Buradan yola çıkarak, toplumdaki hakim süreçlerin maddi desteği, bu akışları destekleyen, onların eşzamanlı olarak birbirine eklenmesini madden mümkün kılan unsurların toplamı olduğunu belirtilmektedir. (Castells, 2008:547)

Kentin geriye dönüşü olmayan bir olgu sayılmayacağı sonucunun çıktığı ifade edilmektedir. Bir kentin varlığının son bulması, bütün zamanlarda sıradan bir olay niteliğinde olup şaşırtıcı değildir. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:452) Bir kenti yazgısının eninde sonunda sembol durumuna gelmek olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca Childe'nin kentlerin ve kentleşmenin "devrim" niteliğinde olduğunu belirtmekte haklı olduğu eklenmektedir. Günümüz dünyasının kökleri, bu devrimin içinde çok derinlere uzanmaktadır. (Hout, Thalman, Valbelle, 2000:453)

Bilgi kenti, bilginin gelişmesi ve büyümesini desteklemek için amaçlı olarak planlanmış kentlerdir. Dinamizm, uyum ve yaratıcılığın içiçe geçtiği bir alan olarak ifade edilmektedir. Bununla birlikte bilgi kentinin şu an bebeklik aşamasında olduğu belirtilmektedir. (Dvir, 2005:2) Özellikle son yıllar "teknopolis" in "digital ya da akıllı kent" in bilgi kentine dönüşmesine tanıklık etmiştir. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:63) Ayrıca bilgi kenti sosyoekonomik aktiviteleri ve teknoloji gelişimini ve ilerlemesini sağladığı için giderek kent yönetiminde bölgesel gelişme politikalarında yer almaktadır. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:63)

Bilgi kentinde bilgi, keşfedilmekte, oluşturulmakta, geliştirilmekte, değiştirilmekte ve dönüştürülmektedir. (Dvir, 2005:2) Bilginin oluşturulmasında, ekonomik büyüme ve gelişmede bilgi kenti baş rol üstlenmektedir. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:64) Ayrıca "bilgi koridorları", "bilgi limanları", "bilgi bölgeleri gibi çeşitli bilgi kuşaklarını kapsamakta ve bilgi geliştirilmesine odaklanmaktadır. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:64)

Okulların, müzelerin, kafelerin, kütüphanelerin, borsaların olduğu bir bilgi kentinde-ki bu günümüzde birçok kentte bulunmaktadır- insanların planlarını kent günlüklerine göre yaptıkları belirtilmektedir. (Dvir, 2005:5) Bilgi kentinde bilgi ağları arasındaki akışın yanında ilgili sanayi dalları veya bireylerin özel çalışma alanları, eğitimleri, yetenekleri arasında da akış bulunmaktadır. (Ritter, 2009:2)

Örneğin, Torino'nun eski sanayi kenti imajının modern bir Avrupa kenti gibi olması için yenilik ve yaratıcılıkla yeniden planlandığı ifade edilmektedir. (Ritter, 2009:3) Bununla birlikte, Barselona, Melbourne, Delft ve Palmerston North gibi bazı kentlerin bilgi kenti olmak istedikleri ya da kendilerini bilgi kenti olarak gördükleri ifade edilmektedir. (Alraouf, 2005:1) Sao Paulo gibi bazı kentlerin de projeler ile bilgi kenti yolunda adım attığı ifade edilmektedir⁵. Kentlerin bilgi kenti olması için çeşitli kriterler bulunmaktadır. Örneğin Barselona için, bilgiye dayalı olması, sanayi altyapısı olması, yaşam kalitesi ve kentsel kolaylıkların olması, kentsel ve kültürel çeşitliliğin olması-yaratıcılığın desteklenmesi için-, ulaşılabilirlik, sosyal adalet ve dahil edilme, kentin ölçeği gibi kriterler sıralanmaktadır. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:65) Melbourne için yaratıcılık ve kültürel altyapı, teknoloji ve iletişim, insan kaynakları, kentsel gelişim kümeleri ve mekansal ilişkiler, bilgi işçileri gibi kriterler verilmektedir. (Yigitcanlar, O'Connor, Westerman, 2008:67-68) Bilbao, Seattle gibi kentlerin ise daha verimli ve işlerin daha kolay yürütülmesini öğrendikleri belirtilmektedir. (Campbell, 2009:200)

⁵ Schwartz, http://www.providersedge.com/docs/km_articles/knowledge_city-a_digital_knowware.pdf

4. Sonuç

Sosyoekonomik gelişme sürecinde toplumlar ilkel toplumdan tarım toplumuna, tarım toplumundan, sanayi toplumuna, günümüzde ise sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçiş şeklinde farklı gelişme aşamaları geçirmişlerdir. Bu gelişme aşamalarından insanlık tarihinde iz bırakan aşamalardan birincisi insanları ilkel yaşamdan toprağa ve yerleşik düzene bağlayan tarım toplumuna geçiş, ikincisi tarım toplumundan kitlesel üretimin, tüketimin ve eğitimin önemli olduğu sanayi toplumuna geçiş, üçüncüsü ise kitlesel refahın, bilgili ve nitelikli insan sermayesinin önem kazandığı bilgi toplumu aşamasına geçiştir.

⁶Artık, dünya, çok hızlı ve çok kolay bir gelişim ve dönüşüm sürecindedir. Bu bağlamda küreselleşmeyle beraber bilgi sürekli artmakta ve önem kazanmaktadır. E-devletten e-ticaretten e-kütüphaneye teknolojinin etkilemediği alan kalmamıştır. 21 yüzyılda kentlerin planlanması bireylerin teknoloji ile ilişkileri sayesinde şekillenmeye başlamıştır. İnternet, kişisel bilgisayarlar insanların hayatlarında vazgeçilmezleri olmuştur, ne kadar uzakta olursa olsun bilgiye ulaşmak “bir tık” uzaktadır. Bu bağlamda kentlerin rolleri de değişimler ve dönüşümler göstermesi kaçınılmazdır. Sanayi devriminin bilgi devrimine geçişinde artık en önemli ürün olan bilgi kentlerin şekillenmesinde önderlik etmektedir. Kentler bilgiye ulaşmada insanlarla uyum halinde kendini dönüştürmelidir. Çeşitli ölçütler altında oluşturulan veya oluşturulmaya çalışılan bilgi kentleri insanların bütün işlerini ağ bağlantıları sayesinde kolaylıkla yoluna koyduğu mekanlar olmaktadır.

Kaynakça

- Alraouf, Ali A. (2005) “Knowledge Cities: Examining The Discourse, Smart Villages, Internet Cities or Creativity Engines”. **International Symposium on Knowledge Cities**, Al-Madina Al-Munawara, Saudi Arabia -November 28-30.
- Aydoğdu, İlke Bezen (2011) Bilgi Toplumunda İnsani Güvenlik ve İnsan Hakları Sorunlarının Etik Bağlamında İncelenmesi, **Uluslararası 9.Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongresi Bildirileri**, 23-25 Haziran 2011, Saraybosna, Bosna Hersek, s.1770-1783)
- Aktan, Can, Tunç, Mehtap, (1998) **Bilgi Toplumunun Doğuşu ve Gelişimi**, <http://www.canaktan.org/yeni-trendler/bilgi-toplumu/bilgi-toplum-dogusu.htm>, 09.08.2012.
- Balay, Refik (2004) “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt:37, Sayı:2, Ankara, s.61-82.
- Bilgi Toplumu Politikaları Üzerine Bir Değerlendirme (Dünya ve Türkiye)** (2002), Tübitak, Ankara.
- Bookchin, Murray, (1999) **Kentsiz Kentleşme Yurttaşlığın Yükselişi ve Çöküşü**, çev. Burak Özyalçın, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bumin, Kürşat (2010), **Demokrasi Arayışında Kent**, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya.
- Campbell, Tim (2009) “Learning Cities: Knowledge, Capacity and Competitiveness”, **Habitat International** 33, 195–201.
- Castells,Manuel (2008) Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Birinci Cilt, **Ağ Toplumunun Yükselişi**, çev. Ebru Kılıç, 2. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Dvir, Ron (2005) “Knowledge City, seen as a Collage of Human Knowledge Moments” **Knowledge Cities: Approaches, Experiences, and Perspectives**, (ed) F. K. Carillo, London: Elsevier, pp. 245-272.
- Ertan Akkoyunlu, Kıvılcım (2007) “Sürdürülebilir Kent”, **Kent ve Politika Antik Kentten Dünya Kentine Rusen Keleş’e Armağan Cilt 3**, (ed.) Ayşegül Mengi, İmge Kitabevi, Ankara, s.11-26.

⁶ <http://www.canaktan.org/yenitrendler/bilgi-toplumu-dogusu.htm>

- Güçlü, Nezahat, Sotirofski, Kseanela (2006) “Bilgi Yönetimi”, **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, Güz 2006, 4(4), s. 351-371.
- Harvey, David (2003) **Sosyal Adalet ve Şehir**, Metis Yayınları, İstanbul.
- Harris, Chauncy D., Ullman, Edward L. (2002) “Kentin Doğası”, **20. Yüzyıl Kenti**, Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Alkan, İmge Kitabevi, Ankara.
- Hatt, Paul K., Reiss, Jr., Albert J. (2002) “Kentsel Yerleşimlerin Tarihi”, **20. Yüzyıl Kenti**, Der. ve Çev. Bülent Duru, Ayten Alkan, İmge Kitabevi, Ankara.
- Hout, Jean-Louis, Thalman, Jean-Paul, Valbelle, Dominique (2000) **Kentlerin Doğuşu**, İmge Kitabevi, Ankara.
- İpçioğlu, İsa, Erdoğan, Zafer, (2005) “İşletme Stratejisinin Belirlenmesinde Bilgi Yönetimi Altyapısının Analizi”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, 2005/2, s. 89-112, Eskişehir. https://www.anadolu.edu.tr/arastirma/hakemli_dergiler/sosyal_bilimler/pdf/2005-2/sos_bil.7.pdf
- Keleş, Ruşen (2004) **Kentleşme Politikası**, İmge Kitabevi, 8. Baskı, Ankara.
- Keleş, Ruşen (1998) **Kentbilim Terimleri Sözlüğü**, İmge Kitabevi, Ankara.
- Mumford, Lewis, (2007) **Tarih Boyunca Kent, Kökenleri, Geçirdiği Dönüşümler ve Geleceği**, çev. Gürol Koca, Tamer Tosun, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Ritter, Waltraut, [Knowledge Cities-a New Concept?](http://www.creativechiangmai.com/downloads/others/Knowledge_Cities.pdf), 05.05.2012.
- Schwartz, Gilson, **Knowledge City: A Digital Knowware. The Construction Of A Knowledge-Creating Public Space in Brazil**, http://www.providersedge.com/docs/km_articles/knowledge_city-a_digital_knowware.pdf, 05.05.2012.
- Şan Müjgan, (2005) **Kalkınma Planlamasında Bilgi Yönetimi ve Devlet Planlama Teşkilatı İçin Kurumsal Bilgi Politikası Modeli**, Yayın No: DPT: 2687, Ankara.
- Tekeli, İlhan (2011a) “Kentleşmenin Tanımı ve Kentleşmeye İlişkin Kavramlar”, **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm**, İlhan Tekeli Toplu Eserleri-20, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 16-26.
- Tekeli, İlhan (2011b) “Kent, Kentleşme ve Türkiye Deneyimi”, **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm**, İlhan Tekeli Toplu Eserleri-20, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 27-48.
- Tekeli, İlhan (2011c) “Kentleri Dönüşüm Mekanı Olarak Düşünmek” **Kent, Kentli Hakları, Kentleşme ve Kentsel Dönüşüm**, İlhan Tekeli Toplu Eserleri-20, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 270-278.
- Tekeli, İlhan (2010) “Türkiye’de Kent Planlamasının Tarihsel Kökleri” **Türkiye’nin Kent Planlama ve Kent Araştırmaları Tarihi Yazıları**, İlhan Tekeli Toplu Eserleri-15, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, s. 26-122.
- Yigitcanlar, Tan, O’Connor, Kevin, Westerman, Cara (2008) “The Making of Knowledge Cities: Melbourne’s Knowledge-Based Urban Development Experience”, **Cities** 25, 63–72.
- Weber, Max (2010) **Şehir Modern Kentin Oluşumu**, ed. Don Martindale, Gertrud Neuwirth, çev. Musa Ceylan, Yarıncılık, İstanbul.